

Eindrapportage Kraamkamerproject

‘Buiten Gewoon Leren’

Implementatie van leertrajecten op boerderijen in samenwerking met samenwerkingsverbanden primair onderwijs in de regio Enschede.

In opdracht van: Taskforce Multifunctionele Landbouw

Ida Besten en Els Brakman
Trajectbureau Boer-en-Maat

www.boer-en-maat.nl

2011

Eindverslag kraamkamerproject

Inleiding

In het voorjaar van 2010 zijn we begonnen aan het kraamkamerproject 'Implementatie leertrajecten op boerderijen in het samenwerkingsverband PO Enschede'. Het plan was om het project voor de zomervakantie af te ronden, echter dit bleek niet mogelijk. Het kostte tijd om met het onderwijs op één lijn te komen. Politieke omstandigheden werkten vertragend op de besluitvorming om 'Buiten Gewoon Leren' als leerarrangement voor zorgleerlingen verder te ontwikkelen binnen het primair onderwijs in Enschede.

Ook was er onvoldoende kennis van de meerwaarde die boerderijen en boer(inn)en kunnen bieden aan zorgleerlingen. Onderwijs is gericht op meetbare resultaten en werkt met methodes, waardoor men vreesde voor vertraging in de (cognitieve) ontwikkeling van leerlingen. Daarbij was er zorg om de financierbaarheid van het leerarrangement, aangezien de overheid een forse bezuiniging van Passend Onderwijs aankondigde.

Uiteindelijk biedt de bezuiniging ook kansen, omdat de noodzaak voor alternatieve leerplekken toeneemt, nu het speciaal onderwijs haar deuren gesloten moet houden voor nieuwe leerlingen.

In het voorjaar 2011 kwam de impuls om echt door te zetten met de implementatie van 'Buiten Gewoon Leren', waar de volgende factoren doorslaggevend in waren:

- Politiek gezien was duidelijk hoeveel er bezuinigd werd en wat dit betekende voor het onderwijs
- Leraren lopen vast met probleemleerlingen, waardoor de noodzaak voor alternatieve leerplekken voelbaar wordt
- Er zijn een aantal geschikte boerderijen ontwikkeld
- Er is een persoon binnen het Primair Onderwijs in Enschede die de juiste kwaliteiten heeft om de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van 'Buiten Gewoon Leren' op zich te nemen.

Doel van het kraamkamerproject

Omschrijving Product Markt Combinatie: implementatie 'Buiten Gewoon Leren' in de vorm van leerarrangementen op boerderijen, binnen de samenwerkingsverbanden Primair Onderwijs in de regio Enschede.

Projectuitvoering

A: Beoogd resultaat

Twee samenwerkingsverbanden uit de regio Enschede, die als voorbeeldfunctie zouden kunnen functioneren voor alternatieve leertrajecten op boerderijen als bypass voor zorgleerlingen.

B: Projectvoorbereiding

We hebben 2 samenwerkingsverbanden bereid gevonden om met ons mee te werken in het realiseren van ons doel.

Er is veel aandacht geweest voor het werven van boeren in de regio Enschede. Dit hebben we gedaan middels krantenberichten en artikelen in landbouwbladen.

De voorlichtingsbijeenkomst trok naast belangstelling uit de regio ook aandacht van boeren uit andere regio's van Nederland.

C: Ontwikkeling nieuwe leerboerderijen omgeving Enschede

We hebben een cursus van 4 dagdelen ontwikkeld en gegeven aan 14 boeren uit de regio. Daarna hebben we elk bedrijf bezocht. Uiteindelijk zijn er 12 geschikte bedrijven uit voort gekomen.

D: Ontwikkeling zorgroute 'Buiten Gewoon Leren' binnen de zorgstructuur van het basisonderwijs in Enschede

We hebben in overleg met de 2 coördinatoren van de samenwerkingsverbanden primair onderwijs besloten dat de leertrajecten passen binnen de breedtezorgstructuur van het onderwijs.

Hierbij heeft het Zorgadvies Team (ZAT) een indicerende, verwijzende taak en draagt de verantwoordelijkheid voor het leerproces van de leerling. Het ZAT kan nu ook beschikken over een bypass mogelijkheid in de vorm van leerboerderijen.

Tevens is er binnen elk samenwerkingsverband iemand nodig die de matchende rol en de begeleiding van leerling, leerkracht, ouders en boeren op zich neemt. Deze persoon dient kennis te hebben van groene pedagogiek en dient verbindende kwaliteiten te hebben.

E: Bevindingen tijdens het proces met daarin specifieke informatie over de mogelijkheid van structurele inpassing van deze onderwijsvorm binnen Passend Onderwijs.

1. De politieke ontwikkeling rondom Passend Onderwijs zat ons niet mee. De onduidelijkheden over de geldstromen en de bezuinigingen weerhielden de onderwijsdeskundigen om kordate beslissingen te nemen over het al dan niet gaan inzetten van leerboerderijen. Dit remde de voortgang van de implementatie van het leertraject.
2. Doordat onze overleggen met de coördinatoren plaatsvonden, hadden we te weinig invloed en contact met de werkvloer. Daarmee waren we afhankelijk van de mensen die ver van de zorgleerling afstonden. Beter zou zijn geweest om ook meteen leerkrachten of intern begeleiders erbij te betrekken.
3. Er is nog veel onbekendheid onder leerkrachten en intern begeleiders over de waarde van 'Groene pedagogiek' binnen het onderwijs. Tevens is er onvoldoende ruimte om groene pedagogiek te integreren binnen de bestaande lesmethodes. Er is angst voor tijdverlies en het niet behalen van de eindtermen waaraan de leerling dient te voldoen. Een inspiratiemap als leidraad voor leerkrachten en boeren kan behulpzaam zijn om de groene pedagogiek ook als zichtbaar resultaat van het leerproces van de leerling tot zijn recht te laten komen.
4. Uit de vele reactie van boeren, ook buiten de regio Enschede, merken we dat er al veel gebruik wordt gemaakt van groene pedagogiek, echter er is nog geen erkenning vanuit onderwijs en daarmee ontbreekt de verbinding tussen de agrarische sector en het onderwijs.
5. De waarde van de boer(in) als leermeester wordt nog niet gezien.
6. Implementatie van leertrajecten is afhankelijk van mensen die op de werkvloer staan en het lef hebben om buiten de kaders te denken en te handelen.

F: Er is een Productmarktcombinatie ontwikkeld voor distributie naar geïnteresseerde ondernemers, die als bijlage 1 is toegevoegd.

G: Advies voor de toekomst

- Er is toestemming en medewerking nodig van het management van de samenwerkingsverbanden om daadwerkelijk financiering te krijgen voor het inzetten van leertrajecten op boerderijen.
- Daarnaast is voorlichting over de meerwaarde van groene pedagogiek op de werkvloer erg belangrijk. Onze ervaring is dat dit via beelden en bezoeken aan boerderijen het meest effectief is.
- Zoek contact met onderwijsmensen die enthousiast zijn, ga niet liggen trekken aan een 'dood paard'. Betrek van begin af aan iemand vanuit het onderwijs, die de matchende rol op zich wil en mag nemen.
- Heb oog voor de kwaliteiten en onmogelijkheden van de boeren en hun bedrijf.

Producten die ontwikkeld zijn:

1. Er zijn leerboerderijen ontwikkeld volgens de methode 'Buiten Gewoon Leren' van Trajectbureau Boer-en-Maat (zie opbouw van de cursus bijlage 2)
2. 1^e Concept Kwaliteitssysteem leerboerderijen (zie bijlage 3)
3. Boekje met daarin omschrijving van de individuele leerboerderijen en haar kwaliteiten
4. Beschrijving van de Procedure Leerroute 'Buiten Gewoon Leren'. (zie bijlage 4)
5. Begroting van het leerarrangement (zie bijlage 5)

Producten die in ontwikkeling zijn, maar nog doorontwikkeld dienen te worden:

1. Inspiratiemap voor leerkrachten, waarvan een leerling gebruik wenst/gaat maken van de leerboerderij.
2. Portfolio voor de leerling
3. Kwaliteitssysteem leerboerderijen

Bijlage 1

PMC	Omschrijving Productmarktcombinatie
A.	Leerboerderij als alternatieve leerplek voor de basisschoolleerling
Leeftijd	4 tot 12 jaar
Inhoud	<ul style="list-style-type: none">- Boerderij biedt 'herstartplek' voor leerling die volledig thuiszit- Boerderij biedt voor een aantal dagdelen ondersteuning aan de leerling om de leerling en de school te ontlasten in de onderwijsuren in de schoolse setting, waardoor de leerling zijn onderwijs kan blijven vervolgen.- Boerderij biedt een alternatieve leerplek ter overbrugging naar het speciaal onderwijs.- Boerderij biedt een observatieplek om mede richting te geven aan de meest passende vorm van onderwijs. <p>Elke boerderij heeft zijn eigen kwaliteiten en ook onmogelijkheden, hiervoor dient aandacht te zijn bij de matching.</p>
Voorwaarden Boerderij-leerplek	<ul style="list-style-type: none">- Boerderij dient emotioneel en praktisch een veilige leerplek te zijn en bereid zijn om in de toekomst te voldoen aan een kwaliteitssysteem.- Er dienen voldoende verbindende factoren aanwezig te zijn, een diversiteit aan diersoorten en speelleermogelijkheden.- Boerderij dient gepaste uitdagingen te bieden voor het jonge kind qua activiteiten.- Er dient een gezond en ontwikkelingsgericht leefklimaat te zijn- Authentieke boer/boerin, met liefde en inlevingsvermogen voor de jonge leerling.- De boer/ boerin moeten bereid zijn samen te werken met de school.- De boer/ boerin zijn bereid om het leerplan en de leerdoelen van de leerling praktisch vorm te geven en zijn hiervoor opgeleid.
Voorwaarden organisatie	<ul style="list-style-type: none">- Erkenning van de boerderij als bypass door het onderwijssysteem, de Zorg Advies Teams (ZAT) en de inspectie.- Inzet van de leerboerderij is onderdeel van het onderwijszorgplan ten behoeve van de leerling en werkt met ontwikkelingsgerichte leerdoelen en leermiddelen.- Begeleider nodig die de verbindende schakel is tussen onderwijs en leerplek. De begeleider dient de kwaliteiten van de boerderijen te kennen om daarmee een passende match te kunnen maken.- Afstemming nodig met het gehele leefsysteem van de leerling (systeemgerichte benadering).- Structurele financiële middelen voor begeleiding boer en makelaarsrol.- Vervoer van- en naar de leerplek op de boerderij- Stroomschema waarlangs het traject loopt.
Verantwoordelijkheden	<ul style="list-style-type: none">- Verwijzende basisschool, speciaal (basis)onderwijs (in de toekomst het ZAT), voor: inhoud leerproces wat leerling doormaakt op de boerderij.- Samenwerkingsverband BaO voor: beleid en structurele inbedding van

	<p>alternatieve leertraject en financiering</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samenwerkingsverband van scholen: voor inzet financiën (vanuit nieuwe wet) - Gemeente: voor leerlingvervoer van- en naar boerderij, indien het een geïndiceerde zorgleerling betreft.
Duur	- Minimaal 3 maanden tot maximaal 1 leerjaar
Kosten	- €15,-- per uur tot max. € 450,-- per week begeleidingskosten boer

Bijlage 2

Opbouw van de cursus 'Buiten Gewoon Leren' voor leerlingen van het basisonderwijs

Dagdeel 1:

Samen-werken in het belang van de leerling. In samenwerking met de directeur/Intern begeleider van school.

Wat zijn de kern—leerdoelen passend bij deze leeftijdsfase. Aandacht wordt besteed aan de verschillende ontwikkelingsgebieden, te weten:

- De fysieke ontwikkeling
- De motorische ontwikkeling
- De Cognitieve ontwikkeling
- Taalontwikkeling
- Morele ontwikkeling
- Identiteitsontwikkeling
- Emotionele ontwikkeling
- Sociale ontwikkeling

Dagdeel 2:

Het scheppen van een positief sociaal emotioneel klimaat

De boer(in) als begeleider (coach/supporter/scheidsrechter/keeper)

Dagdeel 3:

De boer(in) als instructeur, als organisator en als beoordelaar.

Gedragsproblemen (ADHD, angst)

Specifieke leerdoelen en hoe deze te vertalen naar werkzaamheden

Dagdeel 4:

De boerderij als leerplek voor basisschoolleerlingen

Gedragsproblemen (autisme, scheiding)

Specifieke leerdoelen en hoe deze te vertalen naar werkzaamheden

Bijlage 3

Hoofditens beschreven in een eerste concept Kwaliteitssysteem Leerboerderijen door Trajectbureau Boer-en-Maat

De leer boerderij:

- Het bedrijf is een fysiek veilige leeromgeving.
- Het bedrijf biedt voldoende mogelijkheden voor educatieve praktijkgerichte activiteiten.

Kwaliteiten van de leerboer(in):

De leerboer(in) beschikt over de benodigde competenties om een positief sociaal emotioneel klimaat op de boerderij te scheppen.

- De boer(in) stimuleert de ontwikkeling van het zelfvertrouwen.
- De boer(in) neemt gedachten en gevoelens van de leerling serieus en bevordert hem/haar hiermee om te leren gaan.
- De boer(in) bevordert het inlevingsvermogen van de leerling
- De boer(in) bevordert de ontwikkeling van waarden en normen
- De boer(in) leert de leerling omgaan met moeilijke situaties
- De boer(in) leert de leerling omgaan met relaties
- De boer(in) werkt volgens een stappenplan (leerplan) bij de aanpak van probleemgedrag

De onderwijsleersituatie

- De manier waarop het 'buiten gewoon leren' wordt vormgegeven is helder, praktisch georganiseerd en didactisch onderlegd.

Scholing en ontwikkeling

- De boer(in) heeft de training 'buiten gewoon leren' gevolgd.
- De boer of boerin heeft een agrarische achtergrond, waarmee hij/zij een autoriteit is op zijn vakgebied.

Organisatie en beleid

- Het bedrijf doet mee aan de meitelling en kan hier een bewijsstuk van tonen.
- De boer(in) heeft een samenwerkingsrelatie met school en is verantwoordelijk voor zijn bijdrage aan evaluatiegesprekken en samenwerkingsoverleggen.
- De boer(in) heeft een geldige verklaring van goed gedrag.

Bijlage 4

Procedure van (naam school) bij de inzet van de leerboerderij als alternatieve tijdelijke leerroute voor leerlingen binnen de schoolse setting.

Procedure Leerroute ‘Buiten Gewoon Leren’

Inzet leerboerderij: te gebruiken binnen een scholengemeenschap

1. Een leerling stagneert in zijn ontwikkeling
2. In een leerlingenbespreking of ZAT wordt besloten of de leerling in principe in aanmerking komt voor een leerboerderij.
3. De leerkracht of intern begeleider legt hierover contact met de ouders/verzorgers.
4. Ouders/verzorgers geven toestemming voor het in gang zetten van de procedure.
5. De school meldt de leerling aan bij de coördinator ‘Buiten gewoon leren’ en regelt de randvoorwaarden.
6. De intern begeleider en/of coördinator ‘Buiten gewoon leren’ brengt eventuele andere betrokken hulpverleners op de hoogte.
7. De intern begeleider maakt een afspraak met de coördinator en geeft de reden van de inzet van de leerboerderij aan en verheldert de problematiek van de betrokken leerling.
8. De coördinator bestudeert het dossier, doet zo mogelijk een observatie en stelt een voorlopig leerplan op. In het leerplan worden naast de bevindingen van school ook de bevindingen van de ouders en eventuele hulpverleners of stagebegeleiders opgenomen. Hiermee wordt het leerplan tevens een systeem gericht plan, hetgeen in de meeste gevallen noodzakelijk is.
9. In een vervolgspraak tussen de coördinator, intern begeleider en de betrokken leerkracht wordt besloten of en hoe de leerboerderij ingezet kan worden. Het leerplan wordt definitief gemaakt.
10. De school maakt een aangepast handelingsplan, bespreekt dit met de ouders/verzorgers en verzoekt hen voor akkoord te tekenen.
11. De school vraagt instemming van de inspecteur.
12. De school brengt de leerplichtambtenaar op de hoogte.
13. De school regelt in overleg met ouders en gemeente het vervoer.
14. De coördinator regelt de matching naar de meest geschikte leerboerderij, het leertraject wordt opgestart.

15. Er wordt een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen het samenwerkingsverband/de school en de leerboerderij betreffende de leerling. De school blijft eindverantwoordelijk voor de leerling.
16. De leerboer(in) draagt zorg voor de uitvoering van het leerplan op de leerboerderij.
17. De coördinator en leerboer(in) voeren regelmatig evaluatiegesprekken over de ontwikkelingen van de leerling en zoeken hierover afstemming met betrokken leerkracht en ouders.
18. Aan de hand van evaluaties wordt het leerplan aangepast en/of worden er nieuwe leerdoelen vastgesteld.
19. De coördinator rapporteert naar- en legt verantwoording af aan het Zorg Advies Team.
20. In overleg met de coördinator neemt het ZAT een besluit tot continuering en/of afbouw van de leerboerderij. Gebaseerd en afhankelijk van de ontwikkeling van de leerling en zijn perspectief.

Bijlage 5

Buiten Gewoon leren op de boerderij

Begroting per leerling.

Het totale arrangement houdt in het opstarten , begeleiden en afronden van het gehele traject, incl. verslaglegging.

Onderstaand is een indicatie voor een 'gemiddeld' traject.

Per kind ligt er een andere leervraag en begeleidingsvraag waardoor er wijzigingen in de begroting kunnen optreden.

Plaatsing:

- Intakegesprek op school(leerkracht, i.b- er, opvoeders): 2 uur
- Observatie op school: 2 uur
- Bepalen uitgangssituatie in de school en thuissituatie om ontwikkeling te kunnen blijven volgen: 1 uur
- Opstellen van voorstel van het leerplan: 1,5 uur
- Overleg alle partijen (school, ouders en / of voogd, orthopedagoog, maatschappelijk werker etc.)over vormgeving van het leertraject: 2 uur
- Voorbereidend gesprek met boer/ boerin: 2 uur
- Begeleiden kennismakingsbijeenkomst op boerderij: 1 uur
- Contract opstellen met boerderij/ school/ trajectbureau incl. tekenen: 0,5 uur
- Organiseren van de randvoorwaarden voor plaatsing op de leerboerderij: 2 uur

Wanneer er bijvoorbeeld een gecompliceerde thuissituatie is, en er meer tijd nodig is om de structuur rondom het kind ook goed te organiseren, kan het aantal uren meer worden.

Begeleiding traject:

- Evaluatieformulieren (ouders, school, kind, boer) verwerken tot een verslag. per keer: 2 uur (gemiddeld 3 keer): totaal 6 uur
- Tussentijdse evaluaties met coaching boer en afstemming op school per keer 1,5 uur (gem. 4 keer): totaal 6 uur
- Afronding leerarrangement: 4 uur
- Onvoorzien: 2 uur

Begeleidingskosten per boer per uur:

15 euro per uur.(in de regel excl. BTW)